

Tomasz Kaczmarczyk

Migracja – charakterystyka zjawiska

Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w
Legnicy 16 (3), 7-15

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Tomasz Kaczmarczyk

Nadodrzański Oddział Straży Granicznej w Krośnie Odrzańskim

Placówka Straży Granicznej w Legnicy

e-mail: t.kaczmarczyk@poczta.onet.pl

Migracja – charakterystyka zjawiska

STRESZCZENIE

W niniejszym artykule wyjaśniono znaczenie słowa „migracja”. Przedstawiono jej różne podziały, a także scharakteryzowano jeden z najczęściej występujących rodzajów migracji, jakim jest imigracja. Omówiono również jej nielegalny charakter, wskazując jednocześnie na źródła i skutki tego zjawiska. W ogólnym zarysie zaprezentowano również instytucje, a także zakres ich działań w sytuacji zaistnienia tego proceduru.

Słowa kluczowe: migracja, imigracja, nielegalna imigracja, cudzoziemiec, Straż Graniczna.

Zjawisko migracji można zaobserwować już od czasów tworzenia się większych skupisk ludności związanych z danym obszarem. Można powiedzieć, że migracje towarzyszyły nierozłącznie całym dotychczasowym dziejom ludzkości. Na potrzeby niniejszego artykułu rozważania zostaną rozpoczęte od wyjaśnienia terminu „migracja”. Słowo „migracja” wywodzi się z języka łacińskiego (*migratio*), co oznacza „przesiedlenie się”. Znaczenie słowa migracja w *Słowniku języka współczesnego* zostało wyjaśnione jako „masowa wędrówka, przenoszenie się ludności w obrębie danego kraju lub pomiędzy różnymi krajami w celu zmiany miejsca pobytu na stałe lub na pewien okres, wywołane czynnikami politycznymi, etnicznymi, religijnymi, ekonomicznymi” [Dunaj, 1996, s. 521]. Migracja jest definicją bardzo ogólną. Można wymienić jej kilka wymiarów (kryteriów). Najczęściej występującymi są [Maksimczuk, Sidorowicz, 2007, s. 22]:

- **Kryterium przestrzenne** – jako najbardziej oczywiste, związane jest z ruchem w przestrzeni fizycznej. Migracja oznacza więc przemieszczenie na pewną odległość. W przypadku migracji międzynarodowych kryterium to wiąże się z przekroczeniem granicy państwowej.
- **Kryterium miejsca zamieszkania (pobytu)** – nakazuje traktować migranta jako osobę zmieniającą miejsce zamieszkania. Migracja z tego punktu widzenia bywa określana jako trwała lub półtrwała zmiana miejsca zamieszkania, przy czym nie czyni się żadnych ograniczeń, jeśli chodzi o odległość ruchu; może ona mieć charakter przymusowy lub dobrowolny, wewnętrzny lub zewnętrzny.
- **Kryterium czasu** – odnosi się do zasad określających wymagany minimalny czas trwania mobilności czy też przebywania w nowej przestrzeni ekonomicznej/społecznej.

Kryterium to pozwala oddzielić migrantów od turystów, którzy również pokonują często bardzo poważne odległości i wielokrotnie zmieniają (chwilowo) otoczenie społeczne (za wielkość graniczną przyjmowano 12 miesięcy).

- **Kryterium aktywności** – oznacza zmianę miejsca zamieszkania i miejsca wykonywania różnego rodzaju czynności (w rzeczywistości dotyczy głównie wykonywania pracy zawodowej). Kryterium to jest bliskie ekonomicznemu podejściu do migracji, gdzie jest ona traktowana w sposób instrumentalny jako ekonomicznie uwarunkowane przemieszczenie ludności.

W literaturze przedmiotu występuje również podział migracji na migracje wewnętrzne i zewnętrzne. Migracje wewnętrzne są to ruchy ludności wewnątrz kraju, np. przemieszczanie się ludności ze wsi do miast. Natomiast jeśli chodzi o migracje zewnętrzne, to należy je rozumieć jako przemieszczanie się ludności z jednego państwa do innego państwa docelowego, inaczej nazywane są migracjami międzynarodowymi.

Migracje mogą przybierać różne formy:

- emigracja – rozumiana jako przemieszczanie się ludności danego państwa do innego państwa docelowego w celu osiedlenia się (wyjazd);
- imigracja – rozumiana jako przemieszczanie się ludności z innego państwa do danego państwa w celu osiedlenia się w nim (przyjazd);
- reemigracja – rozumiana jako kolejna emigracja do innego państwa lub powrót do kraju;
- repatriacja – rozumiana jako powrót do ojczyztego państwa po długotrwałym przymusowym przesiedleniu ludności do innego państwa.

Współczesna migracja dokonywana jest praktycznie ze wszystkich krajów świata. Zdecydowana poprawa mobilności ludności na świecie przyczynia się do nasilenia tego zjawiska. Procesy zjawiska, jakim jest migracja, nie sprowadzają się tylko do zmiany miejsca zamieszkania, lecz obejmują także zmianę przynależności i przystosowania jednostki do społeczności. Zmiana społeczności powoduje zmianę pracodawcy, przyjaciół, sąsiadów oraz różnego rodzaju więzi łączących jednostkę z daną zbiorowością. Migracja powoduje zerwanie dotychczasowych więzi i nawiązanie nowych, w nowym miejscu zamieszkania [Woźniak, 1999, s. 42–43]. Migracje dzisiejszego świata mają tendencję wzrostową i są wpisane w kanon podstawowych praw człowieka. Najlepszym tego przykładem jest Unia Europejska, gdzie obywatele państw Unii Europejskiej korzystają z prawa swobodnego przemieszczania się pomiędzy państwami Unii. Obecnie migracje międzynarodowe występują na skalę globalną. Dla przykładu statystyki ukazują, że ilość imigrantów na świecie w latach 1960–2010 wzrosła prawie trzykrotnie. Raport International Organization for Migration przedstawia, że liczba imigrantów wzrosła z 75 mln w 1960 roku do 214 mln w 2010 roku. Wynika z tego, że 3,1% całej ludności na świecie żyło i pracowało poza krajem urodzenia [World Migration Report, s. 115]. Wzrost migracji spowodowany jest również powiększaniem się ogólnej liczby mieszkańców na świecie. Ponadto przyczynia się do tego również ogólna dostępność do środków masowego przekazu, np. Internet, który dostarcza mnóstwo informacji i ułatwia komunikację.

Zjawisko globalizacji, a co się z tym wiąże – coraz większa otwartość gospodarek doprowadza do tego, że zjawisko migracji ludności nasila się. Dotyczy ono również Polski. Analizując statystyki związane z migracją, można stwierdzić, że do niedawna nasz kraj był przede wszystkim krajem emigracji. Uwarunkowane to było głównie tym, że Polska była na tle innych państw Europy Zachodniej słabo rozwinięta gospodarczo i mało atrakcyjna dla cudzoziemców.

Na początku XXI wieku, a szczególnie po 1 maja 2004 roku, gdy nastąpiło przystąpienie do Unii Europejskiej krajów Europy Środkowej, w tym m.in. Polski, migracje nasiliły się

dość znacząco. Do Unii Europejskiej przystąpiło wtedy dziesięć państw, które były zdecydowanie słabiej rozwinięte. Liberalizacja rynków pracy w Europie Zachodniej spowodowała, że mieszkańcy tych państw, w tym Polski, przemieszczali się do państw lepiej rozwiniętych celem poszukiwania lepiej płatnej pracy.

W niniejszym artykule główną uwagę skupiono na pojęciu, jakim jest imigracja. Imigracja oznacza napływ ludności na dane terytorium, zwykle – terytorium państwa; potocznie natomiast rozumie się przez nią przybycie do kraju celem osiedlenia się lub długotrwałego pobytu. Imigracja jest zwierciadlanym odbiciem emigracji, ale dotyczy międzynarodowych wędrówek ludności nie kraju pochodzenia, jak w przypadku emigracji, lecz kraju docelowego. Podstawą do wyróżnienia imigracji wśród innych rodzajów napływu ludności jest zazwyczaj kryterium czasu ciągłego pobytu w kraju przyjmującym. Migracja tranzytowa, czyli napływ ludności do jakiegoś kraju celem przedostania się do innego, nie jest imigracją. Organizacja Narodów Zjednoczonych zaleca, by napływu na pobyt krótszy niż trzy miesiące nie traktować jako imigracji. Nie należy również zaliczać do imigracji przybycia do kraju na okres przekraczający trzy miesiące, jeśli jego celem jest turystyka, odwiedziny osób, pielgrzymka religijna, misja dyplomatyczna lub wojskowa oraz działalność gospodarcza, wynagradzana spoza kraju przyjmującego. Pozostałe przypadki napływu są imigracją, z tym że jeśli po napływie następuje pobyt przynajmniej 12-miesięczny, to mamy do czynienia z imigracją długoterminową, a jeśli czas ten jest krótszy – krótkoterminową. Imigracja w zasadzie dotyczy obywateli państw obcych. W przypadku własnych obywateli państwa mówi się o migracji powrotnej, niekiedy też o reemigracji. Jeśli migracja powrotna jest zorganizowana przez administrację państwa lub inne instytucje publiczne, to mamy do czynienia z repatriacją. Osoba, która bierze udział w imigracji, jest nazywana imigrantem [Okólski, Fiheł, 2012, s. 20].

Biorąc pod uwagę imigrację do Polski, to od zakończenia II wojny światowej do 1989 roku liczba imigrantów do Polski była bardzo niska. Sytuacja ta była spowodowana sytuacją polityczną oraz gospodarczą, która występowała w tych latach w Polsce. Od upadku komunizmu w Polsce sytuacja imigracji do naszego kraju zmienia się do dnia dzisiejszego. Spowodowane jest to położeniem geograficznym naszego kraju, przemianami ekonomiczno-społecznymi, zdecydowaną poprawą polskiej gospodarki, przystąpieniem do Unii Europejskiej oraz przyjęciem dorobku Układu z Schengen. Polska leży pomiędzy rozwiniętą gospodarczo i uprzemysłowioną częścią zachodnią Europy a ubogą Europą Wschodnią i Azją. Usytuowanie naszego kraju w tej części kontynentu powoduje, że jest on traktowany przez cudzoziemców w głównej mierze jako kraj tranzytowy. W ostatnich kilku latach ta sytuacja powoli zaczyna się zmieniać. Polska w wyniku przemian polityczno-gospodarczych zaczęła się dynamicznie rozwijać gospodarczo. To spowodowało, że cudzoziemcy, szczególnie z krajów byłego ZSRR, zaczęli traktować nasz kraj jako swoje miejsce docelowe imigracji. W ostatnim okresie zaobserwowano wyraźny wzrost dotyczący imigracji do naszego kraju. Liczba przyjeżdżających do Polski cudzoziemców stale wzrasta. Główną przyczyną tego zjawiska jest coraz bardziej elastyczna polityka zatrudnienia i uproszczenia procedury wizowej. Ponadto od 1989 roku w Polsce nastąpił znaczny postęp ekonomiczny, poprawiając warunki życia jej mieszkańców. Sytuacja ta spowodowała również wzrost nielegalnej imigracji do Polski.

Imigrację możemy podzielić ze względu na przepisy obowiązującego prawa na imigrację legalną oraz na imigrację nielegalną.

Określenie „nielegalna imigracja” (ang. *illegal immigration*) jest niezwykle szeroka. Obejmuje ono w swej definicji różnorakie formy aktywności jednostek, polegające na pokonaniu

w sposób nielegalny bariery, jaką jest granica państwowa, celem czasowego lub stałego osiedlenia się na określonym terytorium. W szczególności pod tym pojęciem kryje się międzynarodowy przemyt osób oznaczający organizowanie nielegalnego wjazdu osoby na terytorium jakiegos państwa, którego taka osoba nie jest obywatelem lub w którym nie posiada stałego miejsca zamieszkania [Boratyńska i inni, 2006, s. 184].

Nielegalna imigracja jest jednym z najpoważniejszych rodzajów przestępczości granicznej. Powiązana jest ściśle z pojęciem przekroczenia granicy państwa wbrew obowiązującym przepisom prawa. Nielegalne przekroczenie granicy państwa dokonywane jest przez osoby samodzielnie oraz przez grupy osób. Proceder ten najczęściej organizowany jest przez wyspecjalizowane, zorganizowane grupy przestępcze, które czerpią z tego procederu ogromne korzyści finansowe. Grupy te działają bardzo często w wymiarze transgranicznym, najczęściej są to grupy bardzo dobrze zorganizowane. Organizują one środki transportu przez kraje tranzytowe, schronienie na czas przerzutu do kraju docelowego, podrobione lub przerobione dokumenty. Kolejnym pojęciem powiązanim z nielegalną imigracją jest nielegalny pobyt w danym państwie. Pod tym pojęciem kryją się cudzoziemcy, którzy wjechali do Polski legalnie, tj. na podstawie ważnego paszportu, ważnej wizy lub zezwolenia na pobyt, a następnie po upływie ważności okresu pobytu w kraju pozostali na jego terytorium nadal. Pojęcie „nielegalnej imigracji” można zdefiniować również jako wjazd na terytorium państwa docelowego albo pozostanie na jego terytorium w sposób naruszający prawodawstwo tego państwa.

Problem nielegalnej imigracji w krajach należących do Unii Europejskiej przybrał na sile pod koniec lat 90. W okresie tym najwięcej nielegalnych imigrantów przybyło do Wspólnoty z państw byłego bloku wschodniego, Bliskiego Wschodu oraz z Afryki. Nielegalna imigracja jest zjawiskiem stale rosnącym i nastęca coraz większe problemy Unii Europejskiej, a co za tym idzie, również Polsce. Zjawisko nielegalnej imigracji jest jednym z głównych problemów w stosunkach międzynarodowych, z którymi borykają się państwa członkowskie Unii Europejskiej. Polska jest państwem posiadającym granicę zewnętrzną Wspólnoty. Jest to granica z Rosją, Białorusią i Ukrainą, jej długość wynosi ponad 1000 km. Przynależność naszego państwa do Unii Europejskiej oraz do strefy Układu z Schengen powoduje, że cudzoziemcy często traktują Polskę jako kraj tranzytowy do państw Europy Zachodniej. Chociaż w ostatnich latach można zaobserwować wzrost liczby obcokrajowców traktujących Polskę jako kraj docelowy.

Główną przyczyną powodującą rozwój nielegalnej imigracji jest sytuacja panująca w kraju pochodzenia cudzoziemca. Jest to przede wszystkim:

- brak możliwości znalezienia pracy,
- ubóstwo,
- brak zaspokojenia podstawowych potrzeb,
- brak perspektyw rozwoju,
- wojna, konflikty zbrojne,
- klęski żywiołowe.

W prawie krajowym przestępczość dotycząca nielegalnej imigracji została określona m.in. w takich aktach prawa powszechnie obowiązującego jak:

- Ustawa z 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach¹ ze szczególnym uwzględnieniem art. 464 w brzmieniu: „Kto zabiera w celu przywłaszczenia lub przywłaszcza sobie dokument podróży, kartę pobytu, polski dokument podróży dla cudzoziemca, tymczasowy polski dokument podróży dla cudzoziemca, polski dokument tożsamości cudzoziemca,

¹ Dz. U. 2013.1650.

dokument »zgoda na pobyt tolerowany« lub takiego dokumentu używa, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2”.

- Ustawa z 13 czerwca 2003 roku o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej² ze szczególnym uwzględnieniem art. 125 w brzmieniu: „Kto zabiera w celu przywłaszczenia lub przywłaszcza sobie zaświadczenie tożsamości albo dokument podróży przewidziany w Konwencji Genewskiej lub takiego dokumentu używa, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2”.
- Ustawa z 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny³ ze szczególnym uwzględnieniem następujących artykułów:
 - Art. 264 § 2. Kto wbrew przepisom przekracza granicę Rzeczypospolitej Polskiej, używając przemocy, groźby, podstęp lub we współdziałaniu z innymi osobami, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
 - Art. 264 § 3. Kto organizuje innym osobom przekraczanie wbrew przepisom granicy Rzeczypospolitej Polskiej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
 - Art. 264a § 1. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, umożliwia lub ułatwia innej osobie pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wbrew przepisom, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
 - Art. 275 § 1. Kto posługuje się dokumentem stwierdzającym tożsamość innej osoby albo jej prawa majątkowe lub dokument taki kradnie lub go przywłaszcza, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
 - Art. 275 § 2. Tej samej karze podlega, kto bezprawnie przewozi, przynosi lub przesyła za granicę dokument stwierdzający tożsamość innej osoby albo jej prawa majątkowe.

Natomiast jeśli chodzi o uregulowanie kwestii nielegalnej imigracji w prawie międzynarodowym, to zgodnie z art. 23 ust. 1 Układu z Schengen cudzoziemiec, który nie spełnia lub który przestał spełniać warunki zezwalające na pobyt krótkoterminowy, obowiązujące na terytorium jednego z państw członkowskich tego Układu, zobowiązany jest w zasadzie bezzwłocznie opuścić terytorium każdego z państw, które podpisały Układ z Schengen. W wypadku gdy taki cudzoziemiec nie opuścił dobrowolnie terytorium Unii Europejskiej lub kiedy istnieją przesłanki, aby sądzić, że opuszczenie tego terytorium nie nastąpi lub kiedy natychmiastowy wyjazd cudzoziemca jest pożądanym ze względu na bezpieczeństwo państwa lub na porządek publiczny, cudzoziemiec musi być wydalony z tego terytorium, na którym został zatrzymany zgodnie z warunkami przewidzianymi przez obowiązujące przepisy prawa wewnętrznego. Jeżeli wydalenie nie może nastąpić, wówczas państwo, które podpisało Układ, może zezwolić zainteresowanemu na pobyt na swoim terytorium [Boratyńska i inni, 2006, s. 190].

Do zwalczania nielegalnej imigracji w Polsce została powołana formacja o nazwie Straż Graniczna. Ustawa z 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach określa kompetencje Straży Granicznej w związku ze zwalczaniem nielegalnej imigracji, m.in. w zakresie stwierdzenia, czy pobyt cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest legalny. Zadania dotyczące zapobiegania i przeciwdziałania nielegalnej imigracji przez Straż Graniczną określone są w ustawie z 12 października 1990 roku o Straży Granicznej (Dz. U. Z 2011 roku, nr 116, poz. 675 z późn. zm.). Do zadań tych należą:

- kontrola przestrzegania przepisów dotyczących wjazdu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i pobytu na tym terytorium;

² Dz. U. 2012.680.

³ Dz. U. 1997.88.553 z późn. zm.

- rozpoznawanie i analizowanie zagrożeń migracyjnych;
- zwalczanie zagrożeń migracyjnych, w tym przestępczości związanej z nielegalną migracją;
- współdziałanie z organami i podmiotami właściwymi w sprawach udzielania cudzoziemcom zezwoleń na wjazd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub pobyt na tym terytorium, w tym wykonywanie czynności na wniosek tych organów i podmiotów, na zasadach określonych odrębnymi przepisami;
- rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie przestępstw określonych w art. 189a ustawy z 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny (handel ludźmi) i w art. 8 ustawy z 6 czerwca 1997 roku – Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz. U. 1997.88.554 z późn. zm.) (niewolnictwo, handel niewolnikami) oraz ściganie ich sprawców.

Według *Raportu o stanie bezpieczeństwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych* za rok 2013 głównymi szlakami przerzutu nielegalnych migrantów drogą lądową są:

- Rosja – Ukraina – Polska – Niemcy lub Czechy, Słowacja – pozostałe kraje Europy Zachodniej;
- Rosja – Białoruś – Polska – Szwecja lub Niemcy, Czechy, Słowacja – pozostałe kraje Europy Zachodniej;
- Rosja – państwa nadbałtyckie – Polska – pozostałe kraje Europy Zachodniej;
- Ukraina – Białoruś – Litwa – Polska – kraje Unii Europejskiej;
- Ukraina – Polska – kraje Unii Europejskiej;
- Mołdowa – Ukraina – Polska – Czechy – Austria – Włochy;
- Turcja – Rosja – Ukraina – Polska – Niemcy – kraje Unii Europejskiej;
- Grecja – Bułgaria – Rumunia – Słowacja – Czechy/Polska – Niemcy – pozostałe kraje Europy Zachodniej;
- Grecja – Bułgaria – Serbia/Rumunia – Węgry – Austria – Słowacja – Czechy/Polska – Niemcy [*Raport o stanie bezpieczeństwa...*, 2014, s. 112].

W roku 2013 zanotowano znaczny wzrost przekroczeń nielegalnych imigrantów przez tzw. „zieloną granicę”, tj. w miejscu poza wyznaczonym przejściem granicznym. Przekroczenia te były głównie na granicy z Ukrainą oraz Litwą. Zaobserwowano również znaczny wzrost w stosunku do lat ubiegłych nadużywania przepisów prawa dotyczących otrzymania statusu uchodźcy na terytorium Polski.

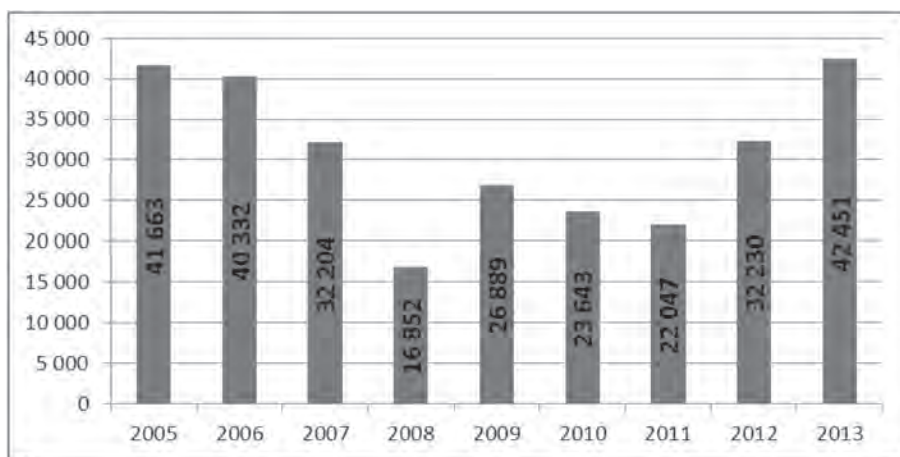
Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce za rok 2013 informuje również, że wzrosła liczba osób i grup zajmujących się procederem nielegalnej imigracji, m.in. poprzez organizowanie cudzoziemcom wyłudzenia wiz uprawniających ich do pobytu na terytorium Polski, organizowanie fałszywych dokumentów potwierdzających cel podróży cudzoziemca. Jeśli chodzi o nielegalne przekroczenia granicy RP, to na podstawie powyższego raportu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w roku 2013 zatrzymano 3795 osób. Liczba osób zatrzymanych za nielegalne przekroczenie granicy w 2013 roku wzrosła w stosunku do roku 2012 o 16%.

Ponadto ujawniono:

- 1351 fałszywych wiz (w roku 2012: 1294);
- 216 fałszywych stempli (270);
- 111 fałszywych paszportów (205);
- 50 fałszywych dowodów osobistych (36);
- 42 fałszywe dokumenty pobytowe (89);
- 3 inne fałszywe dokumenty (7) [*Raport o stanie bezpieczeństwa...*, 2014, s. 115].

Istotne zadanie w celu zwalczania nielegalnej imigracji na terytorium RP pełni ochrona granicy wschodniej, która jest zarazem zewnętrzną granicą Unii Europejskiej. Działania Polski w związku z przeciwdziałaniem nielegalnej imigracji bazują na rozwoju współpracy

międzynarodowej oraz na wymianie doświadczeń z innymi państwami członkowskimi Unii. Wiąże się to ze wzmocnieniem bezpieczeństwa wewnętrznego Wspólnoty poprzez implementację oraz realizację prawa Unii Europejskiej dotyczącego ochrony i zarządzania granicą zewnętrzną. Przeciwdziałanie nielegalnej imigracji wiąże się również z bezpośrednią ochroną granicy państwowej poprzez skuteczne wydawanie decyzji o odmowie wjazdu na terytorium RP przez Straż Graniczną. Decyzje o odmowie wjazdu na terytorium RP wydawane są cudzoziemcom, którzy usiłowali przekroczyć granicę państwa wbrew obowiązującym przepisom prawa.



Rys. 1. Liczba odmów wjazdu wydanych przez Straż Graniczną w latach 2005-2013

Źródło: *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce 2013 r.*, MSW, Warszawa 2014, s. 116.

Ponadto Straż Graniczna w 2013 roku w ramach kontroli legalności pobytu wewnątrz kraju zatrzymała za nielegalny pobyt 7664 cudzoziemców (wzrost o 24% do roku ubiegłego). Szczególnym nadużyciem przez cudzoziemców w ostatnich latach jest nierealizowanie deklarowanego celu, na podstawie którego została wydana wiza cudzoziemcowi.

Nielegalna imigracja jest zjawiskiem bardzo dynamicznym, które niezwykle trudno jest określić w sposób miarodajny i precyzyjny, w związku z czym niemożliwe jest dokładne określenie skali występowania tego rodzaju przestępczości w Polsce i w Europie. Nielegalna imigracja jest zjawiskiem ukrytym i brak jest dokładnych danych statystycznych dotyczących tego zjawiska. Oszacowanie wielkości występowania nielegalnej imigracji jest o tyle trudne, że najczęściej cudzoziemcy nielegalnie przebywający w Polsce czy też w innych krajach Unii Europejskiej nie poddają się procesowi integracji ze społecznością kraju docelowego. Cudzoziemcy bardzo często nie utożsamiają się z krajem pobytu oraz nie przestrzegają porządku prawnego tego kraju. Takie zachowanie jest bardzo często przyczyną znacznego wzrostu przestępczości kryminalnej oraz różnego rodzaju zjawisk patologicznych wśród tych imigrantów. Niejednokrotnie są to zamknięte grupy cudzoziemców, którzy padają ofiarą lub sami trudnią się dokonywaniem różnego rodzaju przestępstw. Wśród tych przestępstw można wyróżnić m.in.:

- handel ludźmi;
- handel organami;
- przemyt narkotyków, broni, amunicji, materiałów wybuchowych, dzieł sztuki, wyrobów tytoniowych i alkoholowych itd.

- prostytucję;
- wykorzystywanie dzieci do żebractwa;
- kradzież samochodów luksusowych;
- ataki terrorystyczne.

Ponadto cudzoziemcy decydujący się na nielegalne przekroczenie granicy państwa ponoszą ryzyko śmierci w wyniku niehumanitarnych warunków transportu (przeżranie, wychłodzenie, odwodnienie organizmu itp.).

Istotną rolę w ochronie i skutecznym sprawowaniu kontroli nad zewnętrznymi granicami Unii Europejskiej jest utworzona na podstawie Rozporządzenia Rady (WE) 2007/2004 z dnia 26 października 2004 roku Europejska Agencja Zarządzania Współpracą Operacyjną na Granicach Zewnętrznych Państw Członkowskich Unii Europejskiej „FRONTEX” z siedzibą w Warszawie. Do głównych zadań agencji należą: koordynowanie współpracy operacyjnej pomiędzy Państwami Członkowskimi w zakresie kontroli ruchu granicznego i ochrony granicy na granicach zewnętrznych; wspieranie Państw Członkowskich w szkoleniu narodowych straży granicznych; przeprowadzanie analizy ryzyka. Agencja ponadto aktywnie wspiera Państwa Członkowskie w sytuacjach kryzysowych, wymagana jest zwiększona pomoc techniczna i operacyjna na granicach zewnętrznych Unii Europejskiej. Dodatkowo „FRONTEX” koordynuje współpracę operacyjną pomiędzy państwami Unii Europejskiej w zakresie ochrony tzw. zielonej granicy oraz wydaleń cudzoziemców nielegalnie przebywających na terytorium Unii Europejskiej [Kaczmarczyk, 2012, s. 42].

Reasumując, nielegalna imigracja to zjawisko występujące zarówno w Polsce, jak i poza granicami kraju. Obserwuje się, że w ostatnich latach zjawisko to nasila się ono w odniesieniu do naszego kraju. Nielegalnej imigracji towarzyszą takie zjawiska jak: nielegalne zatrudnienie, przemyt i handel narkotykami, prostytucja. Są one coraz bardziej powszechne i mają negatywny wpływ na polskie społeczeństwo.

BIBLIOGRAFIA

Książki:

- Boratyńska K. T. i inni, 2006, *Zwalczanie przestępczości w Unii Europejskiej. Współpraca sądowa i policyjna w sprawach karnych*, LexisNexis, Warszawa.
- Kaczmarczyk B., 2012, *Racjonalizacja procesów zarządzania kryzysowego Straży Granicznej*, WSPOL, Szczytno.
- Maksimczuk A., Sidorowicz L., 2007, *Ochrona granic i obsługa ruchu granicznego*, Lexis Nexis, Warszawa.
- Okólski M., Fihel A., 2012, *Demografia. Współczesne zjawiska i teorie*, Scholar, Warszawa.
- Słownik współczesnego języka polskiego*, red. B. Dunaj, WILGA, Warszawa 1996.
- Woźniak R. B., *Socjologiczne implikacje migracji cudzoziemców w Polsce. Studium pogranicza polsko niemieckiego*, „Rozprawy i Studia T(CDX)”, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 1999, s. 42–43.

Akty prawne:

Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach (Dz. U. 2013.1650).

Ustawa z dnia 13 czerwca 2006 roku o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. 2012.680).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku kodeks karny (Dz. U. 1997.88.553 z późn. zm.).

Inne:

Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce, MSW, Warszawa 2014.

World Migration Report, IOM, www.oim.int.

SUMMARY

Tomasz Kaczmarczyk

Migration – characteristics of the phenomenon

This paper explains the meaning of the concept of migration. Its various classifications have been presented along with the characteristics of one of the most common types of migration, constituted by immigration. This paper also discusses the illegal character of the phenomenon in question, pointing out to its sources and effects. In general terms, it also presents the institutions and the scope of their activities undertaken in the face of this practice.

Key words: migration, immigration, illegal immigration, foreigner, border guards.

Data wpływu artykułu: 02.02.2015 r.

Data akceptacji artykułu: 23.02.2015 r.